

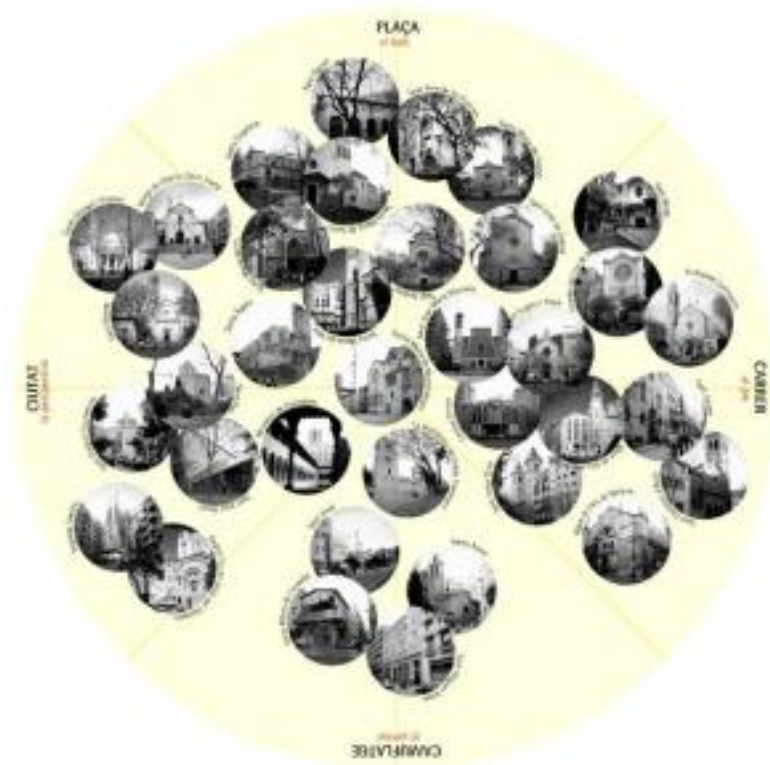
Alba Arboix-Alió, una lectura urbana de les esglésies de Barcelona.

Ds, 4/05/2013 per Eloi Aran Sala
[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

Hi ha moltes maneres de classificar esglésies. N'hi ha que les indexen segons la seva advocació ([Arxiu Gavin](#)), d'altres ho fan segons els límits territorials propis d'una parròquia ([Arquebisbat de Barcelona](#)) i, des de l'administració, les classifiquen segons la seva significació com a bé cultural d'interès local o nacional. Des de l'àmbit acadèmic, però, es presenten altres formes d'indexació. A finals de curs passat el **Dr. Ricardo Gómez** va presentar la seva tesi doctoral en la qual es feia especial atenció a una classificació de les parròquies de Barcelona de la darrera meitat de segle XX des de l'àmbit de la construcció ([llegir post](#)). Ben recent i sorprenentment, també des de l'àmbit acadèmic de la UPC, l'**Alba Arboix-Alió** ha presentat la seva tesina del Màster en Teoria i Pràctica del Projecte Arquitectònic amb el títol "[Església i espai urbà. Una col·lecció en clau urbanística de les esglésies de Barcelona](#)", tutoritzada pel professor Xavier Monteys.

L'autora analitza la relació entre l'espai urbà i 36 esglésies de Barcelona al mode d'**Aldo Rossi** i **Camilo Sitte**, és a dir, com a edificis singulars que conformen el paisatge urbà i el qualifiquen. D'aquest estudi apareixen quatre grans grups o "calaixos", tot i que poden haver-hi casos mixtes (com són l'Església Romànica del Poble Espanyol, Santa Maria de Montalegre, Santa Àgata i el Monestir de Pedralbes):

- 1_ "L'Església i la plaça"** (Relació de l'edifici amb el buit): Sant Joan de Gràcia, Santa Maria del Remei, Sant Pere de les Puel·les, Santa Maria el Pi, Santa Maria del Mar, Santa Maria de Sants, Santa Engràcia, Sant Andreu i Sant Agustí.
- 2_ "L'Església a peu de carrer"** (Relació de l'edifici amb el ple): Sant Medir, Puríssima Concepció, Immaculat cor de Maria, Mare de Déu dels Àngels, Sant Eugeni I Papa, Corpus Christi, Sant Josep Oriol, Sant Joan Maria Vianney, Mare de Déu de Betlem, Sant Jaume i Sant Francesc d'Assís.
- 3_ "L'Església a la ciutat"** (Relació de l'edifici com a fita i perspectiva a escala urbana): Sagrada Família, Sagrat Cor de Jesús del Tibidabo, Sant Joan Bosco, Sant Gregori Taumaturg, Sant Pau, Sant Vicenç, Sants Protasi i Gervasi, Verge de Gràcia i Sant Josep.
- 4_ "L'Església camuflada"** (Relació de l'edifici com a descoberta simbòlica): Santa Anna, Santa Maria de Cervelló, Sant Oleguer Bisbe, Sant Jordi.

(Esquema de l'autora. Pàg. 6 de la tesina)

De la lectura del treball em quedo amb els següents apunts que espero poder comentar amb l'autora, de cara a poder aprofundir el treball per tal que aquest acabi sent tesi doctoral:

En general m'ha mancat una lectura teològica del treball (ho sento, és el defecte professional d'un que és arquitecte i teòleg!). Sé que aquesta perspectiva és aliena estrictament al camp de l'arquitectura, però l'arquitectura és un saber que no deixa d'aglutinar d'altres coneixements i seria bo un cert diàleg. Un edifici com una església significa a la institució que la promou. Per això, la manera com es posiciona una església també respon a quin paper vol tenir aquesta institució en la ciutat, a quin missatge vol transmetre. Una església (per seguir el discurs d'un altre urbanista que he trobat a faltar, en [Kevin Lynch](#)) no és un gran cartell publicitari dels que trobem en una autopista però, en certa manera, és un edifici que vol comunicar una "Bona Nova".

El treball esmenta com els infants es posicionen i viuen els espais urbans que conformen les esglésies, potser caldria veure també com la mateixa comunitat parroquial fa ús o no d'aquest espai urbà. Es tractaria de fer una lectura també dinàmica de la relació entre la comunitat de feligresos i la comunitat civil o ciutadana (Recordem allò de la carta de Diognet: "(Els cristians) Viuen en ciutats gregues o bàrbares, segons la seva sort, segueixen els costums dels habitants del país, tant en el vestir com en tot el seu estil de vida i, malgrat tot, donen mostres d'un estil de vida admirable i, a judici de tots, increïble. Habiten en la seva pròpia pàtria, però com forasters; prenen part en tot com a ciutadans, però ho suporten tot com estrangers; tota terra estrangera és la seva pàtria, però estan en tota pàtria com enterra estrangera.")

Em sorprèn que l'estudi descarti, amb una certa lleugeresa, les esglésies situades

en baixos d'edificis d'habitatges. No estic segur que aquests casos no tinguin “res a dir” en la conformació de l'espai urbà, si més no en la seva configuració i relació de la planta baixa i la via pública. Cal recordar que les primeres comunitats cristianes celebraven l'eucaristia en les “domus ecclesiae” o en baixos comercials ([veure il·lustració del Dr. Oliver Bonjoch](#)). En aquest tipus d'edificacions hi ha una teologia kenòtica (d'abaixament o anorreament) molt pròpia de la teologia apofàtica dels darrers anys que és baixar un esglaió més al que en el treball s'anomena “camuflatge” i que ne clau teològica diríem “encarnació”.

Per compensar la crítica anterior, falta la referència escatològica (al “més enllà”, a l'esperança cristiana) que rau en tot edifici cristià i que és el que justifica la seva “originalitat” o presència monumental. En definitiva, cal veure quina implicació té la lectura de l'Apocalipsi en els seus intents d'aplicació en la trama urbana, des de l'orientació de les esglésies als intents de construir la Jerusalem Celestial com és el cas de la Sagrada Família.

Finalment, crec que caldria un altre “calaix” que tractés el tema de la presència d'esglésies en els anomenats no-llocs de l'anonimat ([Marc Augé](#)). En certa manera, l'Església de Sant Joan Bosco pot respondre a aquesta tipologia en tant que està situada en una de les grans vies de trànsit de la ciutat.